

Уважаеми жители и гости на
Община Стара Загора,
Скъпи съграждани,
Изпращаме една
изключително динамична и
изпълнена с предизвикателства
година. В днешната трудна за целия свят
ситуация съпричастността, помощта и
добротата са нашето най-голямо и силно
предимство. Доброто не се мери по големина. Всяко желание
и участие са равни и показват нашата сила като общност и
хора, които се грижат
един за друг, без да се познават, без да искат в замяна
нещо друго, освен да сме здрави.
Бих искал да благодаря на всички старозагорци, които
положиха усилия и оказаха помощ и подкрепа на хора в нужда.
Нека всеки посрещне един от най-светлите християнски
празници – Рождество Христово,
заобиколен от любимите си хора.
Пожелавам на всички мирна, щастлива и благодатна 2021
година! Весели Коледни и Новогодишни празници!
Живко ТОДОРОВ, Кмет на Община Стара Загора

Петя ЦОЛОВА

Нашата среднощна среща започна в малкия уютен кабинет на отдел „Креазнание“ на Регионалната библиотека „Петър Стъпков“ в Търговище. Петя кипи от енергия, очите ѝ искрят, емоциите преливат... Виждам как се връща назад във времето, в своите спомени за малкия градец от нейното детство, към старата къща и хората в нея. Тогава подох разговора:

– Четиридесетте години на миналия век са трудни, гладни за всички българи. Война, мизерия, купонна система, глад. Време, в което се ражда и изгравта бъдещата поетеса Петя Цолова. Какво си спомняте за Вашето детство, преминало под покрива на родната Ви къща в Търговище? Помните ли родната си къща?

– Много добре, че започваме точно с този въпрос – помните ли родната си къща? Как да не я помня! Така я помня, че сякаш вчера съм излязла от нея. И даже нещо повече. С годините тя все повече се връща при мен. Вероятно така става с всички хора. С напредването на възрастта се връщат някои далечни спомени с много по-голяма яснота, може би защото ние вече ги осъзнаваме по значимост и виждаме в тях всичко в по-ярки багри, заради емоциите, които събуждат. Родната ми къща се намирал в Търговище на ул. „Братя Миладинови“ № 56, на еднакво разстояние от хълма Юкя и централния площад. Беше една стара турска къща, която дядо ми Петър Острев, баща на майка ми, на когото съм кръстена, купил след последното си завръщане от Америка (САЩ). Там той прекарал на гурбет от 18-годишен до някъде около 55-годишен, когато окончателно се е прибрал в България. През всичкото това време той периодично се е завръщал при семейството си в с. Драганово, Горнооряховска околина навремето и после отново тръгвал да печели. Въсъщност той излязъл от с. Драганово още на 11 години. Селото е известно с това, че хората там са опитни градинари и са ходели в тогавашна Австро-Унгария да работят и да учат унгарците и австрийците на градинарство. Имали са там собствено стопанство, нещо като чифлик и мъжете на смени се връщали през зимните месеци при семейната си, оставяйки част от групата да се грижи за стопанството в Унгария. Моят дядо нито веднъж не посмял да се върне в Драганово, защото имал лют баща, който насила го бил измъкнал от училище, едва завършил IV-то отделение, за да го прати да пасе говедата. Единайсетгодишен Петърчо, тайно от баща си и с помощта на майка си, се присъединил към една група градинари. Работил с тях седем години, посъбрал парици за път и на 18 години, заедно с още едно момче се качва на парахода и заминава за САЩ. Но аз май се отклоних от темата, не, по-скоро доста я разширих. Но когато трябва да говоря за родната си къща, няма как да забиколя предните ми, свързани с нея. Аз не помня дядо си, защото той паднал и умрял както работи (разчиствал сняг), а аз съм била тогава на 8 месеца. Но неговата личност по някакъв особен начин присъстваше в духа на тази къща.

– Духът на една къща е нещо много важно. Разкажете докрай за хората, които са го създавали.

– Да, наистина си струва да се разкаже. Моите вуйчовци и майка ми са раждали с доста голяма разлика във възрастта помежду си. Мама беше 14 години по-малка от големия си брат. Раждали са се, когато баща ми се е връщал при семейството си за по-дълго. Мама беше родена в 1910 година. Баща ѝ, докато тя расте в първите години от живота ѝ, е бил на фронта.

СРЕДНОЩНАТА ИЗПОВЕД НА ПОЕТА

Запомнила беше как пътната врата към градината пред къщата им се отворила и възгълз някакъв непознат човек в страни дрехи (бил е с войнишката си униформа и с ранина, по-скоро торба, на гърба). Той се спуснал да я прегърне, не я бил виждал дотогава, а тя хукнала из градината и се скрила зад една голяма тиква – толкова малка още е била. А дядо ми се е връщал от война, защото по време на войните в началото на миналия век (Балканската, Междусъюзническата и Първата световна война) той, както и още много български гурбетчии, си е дошъл. Никой не ги е търсил, никой не ги е знаел точно къде са, никой не е можел да ги мобилизира. Те сами са се призовали. Пристигат, представят се, записват се във войската и отиват да се бият за Отецеството си в една война, където могат да загинат. Мисля че ние, потомците, трябва да знаем и да помним това. Истински щастлива случайност е, че той се връща от войните жив, здрав и неосакатен. И след време отново поема на гурбет, в Америка. Там работел тежък физически труд – по прокарване на железопътни линии и в мините. Бил е млад, здрав и як. И все пак е починал от инфаркт, ненавършил 70 години. И както се разбира след завръщането му окончателно в Българи, той не е печелил, за да трупа пари и пари, а за да изучи депата си и да осигури едно по-прилично съществуване на семейството си. И наистина осъществява мечтата си. Големият ми вуйчо Стоян Острев бе завършил машинно инженерство в Германия, по-малкият, Петко Острев беше ветеринарен лекар. За любимката си, майка ми, мечтаел да я прати в Швейцария да следва медицина, но изглежда парите са се свършили и тя, Стефана Острова, по-късно Цолова, след педагогическото училище в Шумен станала учителка в с. Голяма вода в Делиормана, както тогава наричали Лудогорието. Но нали късметът

да е. Майка ми вече трябвало да учи в гимназия. Пообиколил той из България и изборът му спрял на Ески Джумая. Като се има предвид, че дядо ми е виждал вече свят, това не е било случайно – можел е да пренеси и предимствата и недостатъците

Петър ОСТРЕВ

на новото място за живеене. А той е имал и стопанско мислене, мечти и планове. Харесала Ески Джумая и баба ми. А нейната дума изглежда на две не ставала. И за да се изясни генезисът на това положение, ще трябва да разкажа и как са се оженили с дядо ми. Излезлият от Драганово само на 11 години ПЕТЪР ОСТРЕВ, се връща след на 28 години, след десетгодишно пребиваване в Америка, за да се ожени за българка. Това според мен означава, че той никога не е имал намерение да остава завинаги в САЩ. И така, пристига той в с. Драганово, облечен в черен костюм с жилетка, на катарамката отзад лише на английски „Произведено в САЩ“, прибавете бяла риза с колосана яка, мусташи и бастуи, защото какъв тежък мъж е този, който няма тези два атрибута, нали? Между другото аз съм го виждала този костюм и жилетката към него и катарамката отзад с надписа „Произведено в САЩ“ (на английски). По дрехата може да се съди, че Петър Острев е бил едър мъж. Майка ми пазеше този костюм, редовно го изнасяше лятно време на слънце и нафталинизираше. А след нейната смърт костюмът, струва ми се, попадна в музея в Търговище. Но в оная далечна година, когато Петър

се разпрострирала на 20 декара. Аз не мога да си представя колко е това, но явно не са били бедни родителите на баба ми, а тя била и единствено дете. Най-вероятно някоя епидемия е помела останалите, защото едва ли тогава е имало семейство, по други причини останало само с едно дете. И това, че е единствено дете, също е сложило своя отпечатък върху характера ѝ, както обикновено става в такива случаи. Свикнала е и на по-специално внимание и грижи. Двете с Чубра, още с детски ум, си били стъкмили в тази градина люлка. Намерили голям камък, домъкнали отнякъде една дъска и ето ти люлка-климушка. Люлеят се прави на нея, колкото им душа иска. И баба ми като не се трогнала много, че хората още не е за нея, повикала Чубра и двете отишли да се климушкаат. Днес така, утре така, на третия ден те пак са на люлката. По това време няма джисеми, затова майка ѝ, когато иска да я повика, се провиквала с всички сили от сундурмата: „Те, балканджинте, имат силни гласове, викай, за да се чуят от рид на рид, а родителите на баба ми били слезли от Еленския балкан. И тъй, вика майка ѝ от сундурмата: „Бойке-е-е, бързо идвай, че Петър Острев дойде да те иска!“ Тук трябва да поясня, че баба ми била кръстена Бойка, но Бонка ѝ се сторило по-градско, по-модерно име и отпосле се прекръстила. И баба ми, тогава още Бойка, така се изненадала, а може и да се е зарадвала, кой да ти каже, скочила рязко от дъската и хукнала към къщи. А Чубра, горката, се преметнала и се ударила така, че горната ѝ устна се сценила. Тогава нямало кой да я занесе и тя си останала с грозно разченена устна. После се оженила за някакъв вдовец „с една сюртия деца“, както обясняваше баба ми. Какво жестоко и несправедливо нещо е съдбата, а? А баба ми тича и вжда, че Петър Острев Американец, наистина е дошъл да я иска. И не само я искал, а я и взел. На седемнадесет години и половина вече е родила първия ми вуйчо. Дядо ми я гледал, както тя казваше, като писано яйце. И как няма да я гледа, 11-12 години по-млада е от него, че и хубавичка. А и не е глупава. И много хубаво пес. А той бил едър, кокалест, як, предприемчив, разумен и почтен. След раждането на двамата им сина, дядо отново потеглил за Америка. Но защо се увлякъл да разказвам толкова дълго за моята баба Бонка? Тя стана емблемата на моето детство, край полата ѝ, дълга до пода, съм израстнала. Майка ми и баба ми бяха учители, работеха много. В първите години след девети септември на учителите се възлагала какви ли не обществени задачи. Отсъстваха по много часове от къщи... Вечното трио в кухнята през по-студените месеци бяхме баба ми, котката Пуфа и аз...

(Из разговори на Богомила АТАНАСОВА с Петя ЦОЛОВА - книгата „Среднощна изповед“)

ЩЕ СЕ ЗАВЪРНА ТАМ, ВЪВ МОЯ СВЯТ...

ЛЮДМИЛ

СИМЕОНОВ

ТОЗИ СЪДНИК – СЪРЦЕТО

Неразумно живях, неразумно обичах – колко пъти ранявах и ранявах ме! Колко пъти пред себе си тайно се вричах да премина живота си тих, примирен:

от инфаркти сърцето си
стриктно да пазя,
да прощавам на всички,
на подлеца дори,
да не влизам в конфликти,
да не будя омрази,
да се вслушвам в съвети на хора добри...

Но сърцето ми друго реши да отсъди – и за миг не поиска да бъде такъв! Само в него аз вярвам и знам, че ще бъде съдник мой до последната капчица кръв!

ЗАВРЪЩАНЕ

Ще се завърна там, във моя свят, където всичко е безкрайно просто. И ще затворя своя кръговрат животог ми – без драми и въпроси какво получих и какво съм дал. ...Ще слушам как край мен

жужат пчелите и вишнев цвят ще озари очите ми със светлина от нежност и печал, Ще ме люлее мъдра тишина, ветрец ще веине, глътъ ще изгуга и ще изплаче във една сълза сърцето всичко, сбирало дотука.

СЕЛСКА ЧЕШМА

От жегата даже камъкът се пука. Пастирска глъч се свлича в облак прах. Вода от чучур някъде бълбука или това е детският ми смях?

О, този ромон тих! Като магия ме води той по старата следа. Привеждам се. Подлагам шепи. Пия. И зъбите ми тръпнат от студа.

Когато пак във треска се замаята душата ми от странната си жад, ще ме повика с ясен глас чешмата отново през годините назад.

ПЪРТИНА

Снегът дойде. Душата изранена ще бъде с него дълги часове. Камбаните на детството у мене звънят отново с чисти гласове.

Витае дим – безпаметен и нежен и се разпана бавно в утринта. За кой ли път една пъртина снежна от моя праг ще тръгне към света.

СМИСЪЛ

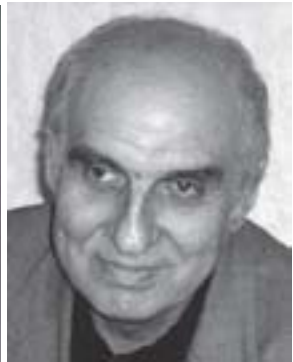
И все пак струва си да се живее: едно дръвче дори да посадиш, зелената му кръв ще се прелее в живота, който покрай теб кипи.

И ще усетиш пак, че има смисъл да бъдеш тук, сред този хубав свят, от усетливи помисли пречистен – частица от божествен кръговрат.

След толкова тегоби и печали на времето в безмилостния ход, една косица детска да погалиш – нима е малко за един живот?

Людмил Симеонов, „Този съдник – сърцето“, Академично издателство „Ценов“ - Свищов

НОСТАЛГИЧНО

Момичета, които съм обичал, защо отново идвате в съня ми? Животът ми – като въздишка кратък изтече неусетно между пръстите подобно струйка пясък и сега единствено във спомените мога да ви прегърна и да се сбoguвам с това стихотворение среднощно, което ви изпращам по звездите, далечни и самотни като мен.

ВЕЧЕР КРАЙ ДУНАВ

Затрупан от разкошен листопад, огласен от камбаните вечерни, пред есента притихва моят град след краткия сезон на гроздобера.

Надолу, по смълчаните води, отплува лятото на шпел далечен, от хълмовете слиза дъх на вечност и трепват плахо първите звезди.

И аз вървя като във хубав сън и чувствам как душата ми се слива със необятния камбанен звън. А той в тревите есенни попица.

Дечко ТОДОРОВ, Родопско момиче

ЕЛЕГИЯ ЗА БЪЛГАРИЯ

Заминнаха чедата ти, пропъдени, повлечени от мътния въртоп. Но аз оставам тук. И тук ще бъде последният ми дъх. И моят гроб.

Завинаги при тебе ще остана. Все някой трябва да те утеши за твоите несправедливи рани, за хилядите стъпкани души, за кръста, който търпеливо носиш, за твоите покруси и беда...

И ще канти докрай у мен въпросът кой този жребий зъл ти отреди – чедата ти да бъдат тук изпшени, преглътнали горчивия си хал, и само твоите белоцветни вишни да ронят дебелянска печал?

Мартен КАЛЕЕВ

ХАЙКУ

Стъпки в росата, шепот на ябълка – утринен спомен...

С тънки човчици птиците чоплят от небето парченца слънчице.

Жилае съм – трева между релсите под сервхекспреси!

Детството – тънконого глухарче, стъпило в душата ми.

Есента къса лист по лист страници от лятото.

Небето слиза ниско в очите ми, плачем с дъждо.

Гнезда на птици засядат в тополите, отплуват листа.

Не падай! По ръба на смеха да се разходим.

В чащата – надежди и спомени. Отпивам. Горчат!

Клонче смях отчупвам в устни от теб, белоцветната!

Дърво и птица - боси и сънени, разнежват деня.

Лозови длани, кехлибарени очи и чаща вино.

Срещам се със съдбата. Тя ме подминава.

Състоя се от думи, но се разпадам на изречения!

РОМАН ЗА СМИСЪЛА НА ЖИВОТА

Николай ТАБАКОВ несъмнено е сред най-талантливите ни съвременни беле-тристи не само от своето поколение. Това е така, защото този писател не разчита на конюнктурата, не се стреми да се съобразява, пригажда и задоволява вкуса на масовия читател. След предишните си белетристични книги и впечатляващия си роман „Ветровете ни мраморни“ Николай Табаков представя новата си романова творба „НУЛА ВРЕМЕ“. Ако се опитаме да разсъждаваме върху заглавието, най-адекватното тълкуване ми се струва в екзистенциална посока – земният ни човешки живот е само миг, просто нула време от вечността. И главното писателско послание е, че трябва да го изживеем, като открием Смисъла на своя живот и живеем пълноценно. Връхът въпросът за Смисъла е най-фундаменталният фило-софски екзистенциален въпрос.

И в „Нула време“ събитията се развиват в северозападния ъгъл на България, където се събират границите на три държави – България, Румъния и Сърбия. Действието съвпада с пускането на ферибота Видин-Калафат. Възниква романът завършва с построяването на втория мост над Дунав, което обезсмисля ферибота. И символното унищожаване на ферибота от самия Барабан Капитански, защото фериботът е смисълът на неговия живот.

Николай Табаков несъмнено е автентичен разказвач, който разчита на конкретните си преживявания и наблюдения върху живота в ежедневните му проявления, които умее да обобщи и универсализира. Той прави литература без маниерност, без да смуче от пръстите, защото е автор с биография. И ако потърсим корените на последните му два романа, ще открием традицията на Вазовите „Ничовци“, на героите на Ивайло Петров, на персонажите на любимия му Радичков.

Вижте само имената на героите в романа: Кольо Бубалази, кметът Торлашки, Петър Иде-Му-Отръкчи, ромът Рушди, Сиси Запетаиката, Барабан Капитански, Яни Пумпала, Петко Едната Ръка, барманът Соломон, бай Генчо Трите платки, бай Ушо, кака Змеица, професор Заречний-Молдовански, Симо Амбажур, отец Амвросий, Жоро Пантерата, поетесата София Понтомова-Бардска, Мими Акварелистката, учителката Стефка Сариева, лекарите Сашев и Зашев, юристът Бижо Б.Бижев, баба Съба и т.н. Имена едновременно обобщаващи, но и характеризиращи, открояващи персонажите.

В „Нула време“ освен художествените герои, плод на писателското въображение на Николай Табаков, срещаме реални лица от културата, спорта, литературата, философията, историята. В романа се мяркат Шекспир и Пастернак, Рилке и Блок, Ботев и Юнг, Балзак и Бродски, Достоевски, Монтеи и Фройд, пловдивските Начо Културата, Георги Божилов-Слона, Димитър Киров, Енчо Пиронков. И още... Николай Табаков умело преплита реалността и фикцията, разчита на асоциативното възприемане на посланията, доверява се преди всичко на интелегентния, мислещ и чувстващ читател.

Романът е в известен смисъл панорама на живота в различните му проявления. Срещаме хора от социалното дъно до министри и министър-председатели. Всеки от героите е индивидуално интересен, всички са особияци, чешити, неориднерни личности. Кольо Бубалази се е превърнал в слуга на имотите си: „Те му отнемаша времето, свободата, личността, ако щете – той, Кольо Бубалази, беше готов да лази заради тях. На всичко бе готов.“ В това той намира своя житейски смисъл – да има, да богатее.

Петър Иде-Му-Отръкчи е невероятно надарен технически, бил е в Афганистан и се прибира в България с откъснати крака. В негово лице писателят отрича

неужни вещи. В романа писателят не отминава далаверите на властимащите, политическия и административен натиск и разправя с неулудните кметове, за да ги подчинят, партийните активисти, които проследват своите користни интереси, мутрите и т.н.

И все пак най-фундаменталният проблем, който поставя в „Нула време“ писателят, е този за Смисъла: „Добре, не е ли време тогава да се запитаме за смисъла на живота, не на смъртта? И не се ли явява всъщност точно този въпрос осън за всички религии, за всички философски школи и за разните му там бела-брази мърморковци, забурбили цялата мъдрост на света? Основният въпрос на живота! Явява се.“ И заключава: „Смятам, че смисълът на живота е в неговата, на живота, непокъсната вечност.“ Още едно авторско обобщение: „...смисълът на живота е човекът.“

На друго място Николай Табаков спо-деля: „Обръщането към Бога е безусловно доверие към безкрайната смислова пълнота, която за нас (и за вас) остава винаги неоткрита, остава тайна. Какво тогава ни дава силата да търсим смисъла, да сме сигурни в съществуването му, да сме крайно убедени, че има и „нещо друго“ освен логиката на научните открития, освен силата на парите и желанията на тялото? Кои ни дава основание да смятаме, че човекът не е нищожен и безсмислен, а притежава възможността за излизане от

Стефка Сариева – в учениците си, Мими Акварелистката – в картините си, и т.н., и т.н. В последна сметка всички герои от романа са по своему трагични, защото смъртта е край на земния им живот. Но ще продължат във вечността тези, които са оставили свои духовни следи, които да ги надживеят. В това е Надеждата.

В романа отново ще се убедим в уме-нието на Николай Табаков да описва прилобата. Ето как започва творбата: „Толкова – една нощ му стига. Завалия, натрупа, къщите потънаха до кръста в сняг. Изчезнаха пътеките, скриха се улчи-ките, смърчовите в градската градина заприличаха на катедрали. Небето падна на земята – туи!“ И още един от много примери: „Студът сви реката Дунав в шепя, брегът замръзна, ледоходът се уве-личи, ледените блокове скърцаха нощем и пукаха с такъв трясък, като че ли са артилерийски оръдия... Зима! По Дунава корабоплаването съвсем замря, затанча се рибарите, мъртвило. Само дивите па-тици продължаваха да пътуват, покачени на ледените блокове, все едно до една са капитани, но нямаха знамена, липсваха им държавни символи и по тази причина цялото им капитанство се свеждаше до едно просто крякане. По небето плуваха облаци и големи ята сиви гъски, а ятата на гъските приличаха на клинове, на хвърлени по вятря копия и на литера-турни скоби, ама едновременно.“

С подобни картини и описания Нико-

Марио БАДЗЕЛ, Италия, ВОАЛ, линогравюра

еждневието, за отиване „отвъд“ времето и пространството? С други думи – във вечността. Възможно ли е да открием поне една основна ценност, преминаваща през цялото човешко съществуване, през всичкото минало, настояще и бъдеще на човешкия род и мирозданието?“ И писателят предлага и дава своя отговор: „Възможно е – в безсмъртието на духа, поставено като задача пред човека.“ Хо-рата на изкуството намират интуитивно смисъла в духовните знаци и следи, които остават след себе си и които им осигу-ряват безсмъртие, в това те виждат своя шанс. Безсмъртието е и Любов – внушава писателят.

Затова и всеки от героите търси по своему смисъла на своя живот, намира го според собствената си интелигентност и разбираня, според собствения си духовен хоризонт. Например баба Съба намира своя житейски смисъл да си пийне ра-кийката, просто да изкара още един ден живот. Бай Ушо Шомов – в майсторските си гози, поетесата Бардска – в стиховете,

лай Табаков убедително доказва дарбата си да рисува със слово и окоето си на художник. Както и своята автентична чувствителност. Хуморът и експресивният език са също част от художественото майсторство в романа.

Николай Табаков и с този си роман доказва уменията си да разказва увлекателно и интересно. Сюжетните изненади държат буден читателския интерес. Криминалните моменти също подсилват художественото въздействие. Повествова-нието е динамично и не оставя безразличен читателя. „Нула време“ е поредният безспорен белетристичен успех на този писател.

Никола ИВАНОВ

Николай ТАБАКОВ, „Нула време“, роман, Изд. «КНИГОМАНИЯ ЕООД», С. 2019.

РАЖДАНЕТО НА ТРАГЕДИЯТА ОТ ПРИЗРАКА НА ФАРСА

Цитирайки и допълвайки Хегелова фразавсвостъснение „18-ти брюмер на Луи Бонапарт“ (1852), закланателът на бродещи из Европа призори Маркс заявява: „Всички велики исторически събития и личности се появяват два пъти – веднъж като трагедия и втори път като фарс.“ И пояснява: „Хората сами правят своята история, но я правят не така, както им се ще, при избрани от самите тях, а при вече налични, предоставени им от миналото обстоятелства. Традициите на всички мъртви поколения тежат като кошмар над умовете на живите. И тъкмо тогава, когато хората се заемат с това да претворяват себе си и околните, създавайки нещо, което не е било, тъкмо в епохи на революционни кризи те плахо прибегват към заклинания, викайки на помощ духовете на миналото, заимстват имената им, бойните им лозунги, костюмите, тъй че посредством тези осветени от древността порядки и взет назаем език да разиграват нова сцена от всемирната история.“

В новия си летопис, пети поред подир онези за рунтаво, проскубаното, клисавото и пуздравото време, Румен СТОЯНОВ, приживе легендарният тълмач на стогодишния латиноамерикански самоти, привнеса къмказанотоотМаркесисунька, научен от Маркес, като слага под лупата на неповторимия си взор и в калейдоскопа на сложноецветния си и животорен български език фарсовата проява на историята в нашето съвремие, наричано сега по обща говорна спогодба „преход“, ала сведено от внимателния и мъдър наблюдател до едно от своите истински имена – гнидаво време. Петото име на нашето време не е просто пореден акт на кръщение, необходим за снабдяването на ръкопис със заглавие. То не е и само логично последваща степен в (пре)ставането на настоящето – името е толкова сполучливо, че се упълнява в същина, за да се въздигне до своеобразна квинтесенция в осъзнаването на настоящата разруха, в осмислянето на сегашния разпад, в потреса от вечно неочакваната повторемост на уж отреченото и надмощното минало, която грози бъдещето да излюпва и поражда зредели си паразити от загнездили се дълбоко в тъканта стари и забравени уродливи ларви.

Една от нишките, с които е съшита шевницата на летописа, писателят посвещава на вещь, съпътствала векове наред живота на предците, пренебрегната почти напълно сега – газеничото, което деците ни поставяли в мънищо прозорче, отворено в стена между две помещения, за да осветява с мъжливия си пламък не само междата, но и всяка от стите. Предлагайки газеничото за символ на предпотребителските времена, в които душевният мрак бивал по-сполучливо прогонван чрез крехката виделина на това посobie, отколкото смогват да го разпръснат днешните

кацие в нея подобно на немошна светулка, да напрегне силници и да засияе. Ето такава възшебна светулка е своеобразната прозирна видрица на Румен Стоянов, в която непомръкватата му любов към родното е подслонила гердан от бисери, дълго улавяни в гърловината на стария му пясъчен часовник – в личната му памет, по неизменна необходимост произтичаща от, но и сама пораждаща общата ни история.

И понеже знае, че песъчинките имат свойството да изтичат безвъзвратно и безпаметно, писателят ни подарява наниз, бисер по бисер избран с внимателни шепи в стъкленницата на мирозданието, за да запази в техните огледала зрънцето вяра, способна да премества планини. Отраженията на това зрънце се старее да ни завещае летописецът, надявайки се то да се

сиятелно въздесъщи електрификация и електронизация, авторът по ненадееен начин палучква о б р а з , к о й т о обобщава значението на собствения му летопис. Миналото и настоящето, винаги точно толкова тъмни, колкото здрачен бива блянят по светло бъдеще, са отделени от съзнанието ни с тъкмо такова мънищо прозорче, по-точно мънзърка зирка, предназначена за газениче, което да

кацие в нея подобно на немошна светулка, да напрегне силници и да засияе. Ето такава възшебна светулка е своеобразната прозирна видрица на Румен Стоянов, в която непомръкватата му любов към родното е подслонила гердан от бисери, дълго улавяни в гърловината на стария му пясъчен часовник – в личната му памет, по неизменна необходимост произтичаща от, но и сама пораждаща общата ни история.

И понеже знае, че песъчинките имат свойството да изтичат безвъзвратно и безпаметно, писателят ни подарява наниз, бисер по бисер избран с внимателни шепи в стъкленницата на мирозданието, за да запази в техните огледала зрънцето вяра, способна да премества планини. Отраженията на това зрънце се старее да ни завещае летописецът, надявайки се то да се

Худ. Давид ПЕРЕЦ, Пристанище, литография

съхрани в плодоносните наноси на пресъхващата ни съвест, тъй че един ден да покълне отново и да налее красивия ствол, който бленува да бъде.

И тогава от ларвата на фарса да се излюпи следващата трагедия. За да бъдем предупредени за нея, нуждаем се от повече светлина върху особеностите на фарса, в който сме въвлечени днес. Новият летопис на Румен Стоянов неповторимо допринася за това несамоуменшено архаизираня си богат на внушения пародичен слог, но и с характерния за автора стил на фасетчно обглеждане и постепенно поднасяне на съзрени откъм неочакван ъгъл образи. Техните взаимни словесни отражения постепенно изграждат видимата снага на живота – вечно изплъзващ се от познатието, но увеличащ с пълнокръвното си присъствие.

Пламен ХАДЖИЙСКИ

„Летопис на гнидавото време“ от Румен Стоянов, Изд. „Виджис – Виктор Гущев“, С. 2019.

КАКВО ДА /НЕ/ СЕ ПРАВИ

(сатиричен показалец)

Книгата на Петър Иванчев „О, времена! О, прави!“ с подзаглавие „сатирични строфи“ може да се използва като поети-чен енциклопедичен речник на времето от 1989-та до ден днешен (книгата е издадена през 2020 г.), време, срамжливо нарича-но „преход“ или „де-мократичен преход“. Тези тридесет и кусур години, в които се раз-вършиха стихите на врящия казан – българско общество, дотогава затискан под железния капак на тоталитаризма.

„О, темпора? О, морес!“, „О, време-на! О, прави!“ – възкликва великният Цицерон: „Сенатът разбира, консултът вижда, а Катилина още живее!“ И отговора, до ден днешен, велики и не-дотам велики личности възкличат по различни поводи: „О, времена! О, прави!“ Възкличат предимно в кри-тичен дух. Поетичното слово реагира на негативните явления, водено от чувство за справедливост и морал. Но дали ще се чуе това слово, какви последствия ще има, отговорът е толкова труден, както и смисълът на живота.

Но Петър Иванчев навярно знае и въпросите, и отговорите. Той е дългого-дишен учител и общественик в родното си село Драганово, Великотърновско. Автор на книги за деца и възрастни, на хумористични сборници, и краеведски изследвания.

Като че ли нищо не е пропуснато от съвременното ни, в сатиричния „ка-лейдоскоп“ на автора: и „вратите към Европа“, и голотните ни, и тъпните площадни, оглупяването, желанието да спрем върте-лежката на калейдоскопа, тази наша обществена лудост... Бездуховността е наречена „нищо ново“, старият самар е паднал от гърба ни, но вече с кучеш-ка вярогност се нагаждаме към новите господари.

Актуални, въпреки че някои стихове са писани предишните десетиле-тия, защото в тях звучат гласовете на времето, с тежки и неоправдани събития в живота на съвременния бъл-гарин. И в тези стихове се пита на кого е времето – възгласът „времето е наше“ отеква болезнено омесено с компромати, далавери, доснети, доносници, целият обществен „зверилик“ с неизбежното делене на палачи и жертви. Образите на цялото публично говорене през тези години.

Асоциативни строфи по „Ляв марш“ на Маяковски срещаме в „Нов марш“ – пародия на донкихотската бедно-та и борба с неправдите: спекуланти, хрангутници, скъпотия, оправданието – (спасение) с тоталитаризма. В регис-търа на сатиричните обекти са „навър-зани“ и пенсионерите, и бурканите зим-нина, и депутатите – заедно с надеждата за „всенародната дума“ – изборите, като спасение...

Да, „Злободневно“ разчита на „все-народната дума“, а „Ехо-то“ е контра-пункт – в скептичния диалог: „на ехото реших да се оплача...“, но диалогът е

безнадежден: „Ще оцеле-ем ли в тази криза, брат? Изсъска ми: „На оня свят, св-я-я-т!“

„Реквием“ е портрет на човека – „глупака трудов, пукнал от умора“, за него „не ще заплаче и изгора“, а в „Демократичен валс“ този „екшън славен“ за-вършва като драма.

В сатириите на Петър Иванчев не са пропуснати нито пирамидите, нито пазарното „скубане“, нито новите „елбогаташи“: „Апаши, ама наши!“ А пародията по Вазовата ода „Левски“ се роее с най-добрите образци на българската сатира – от Петко Славейков, Ботев, Стоян Михайловски до Смирнен-ски, Тома Измирлиев, Димитър Подвър-зачов, а в наше време – до Радой Ралин, Марко Ганчев и Петко Асенев („Крали Марко – ново житие“).

Дългогодишната учителска одисея е дала храна и за сатиричното вписване образа на българския учител-мъченик в литературата – с любов и състрадание:

На десет съюза член беше, уви!
и организации шест олави.
В Съюза на селите – почетен член,
в Ловно-рибарския бе нареден,
артист-самодеец в читалище беше,
и денем и нощем едва там не спеше,
усърден в квартала, без зрощи и награда,
в собина изнасяше двацет доклада,
на ОФ събираше членския внос,
на властните станал подлога и мост...

А в заключението, на сатирата-пародия, делото на учителя и цялата му обществена „употреба“ е представено като:

О, дело и просто, и толкоз безславно,
в живота по мъка ти с кръста си равно!
Кой в тебе нося си не рови без свая?
Кой даскал до днес не е плот и руган?
И кой ли по-горен връз тебе не стъпи,
почернил и мигове светли и скъпи?
Живял със надежди и сам без резерви,
не жалеше своите скъсини нерви.
Но тази висока Голгота избрал,
остана загинаги мит, идеал.

И още: страхове, надежди, поуки в „родната мафиозна“, в „хайдушките нощи“, при мъртвите закони на новото време с „нов морал“, в „смутно време“ с народното търнение, което продължава да вика „ура-а-а!“ А в „питанките“ си Петър Иванчев обхваща всички заместител на демокрацията: корупция, алчност, бедност, двуличие на властта, престъп-ност, наглост, завист, глупост, неправди, а заключението му е, че „за чест и слава и дума там не става“.

Авторът на „О, темпора! О, морес!“ изпълнява своя творчески и землячески дълг към съселанияте гурбетци, споделя носталгията по славното минало и на-деждите за посрещане на „засмяно утро“. Но силата му е в сатиричните строфи – истинска изповед на мъдър съвременник.

И ако сатирата е безсилна да промени света, то нека поне искрено, талантливо да изговори гласовете на страдалците, а те са милиони, страдалци, от властта, хлядоглавата лампа, по думите на друг наш поет-сатирик. А в книгата си скром-ният народен учител и общественик е изпълнил своя дълг и към съселанияте си, и към българската литература и история.

Към всички, жадни за справедливо слово.

Ето защо семето на сатирата не пада на камък...

Здравко ПЕЕВ

Петър ИВАНЧЕВ, О, времена! О, пра-ви!, сатирични строфи, Изд. „Фабер“, 2020.

Искра ЕНЕВА

АЗ ЩЕ ОСТАНА

Прегръщам те с обич, оставам до тебе
моя сиротна и тъжна Родино,
скрила в сърцето под кървави хребети
светло начало на хляб и на вино,
с които изпращаш чедата си мили
по пътища чужди, по чужди земи
и даваш от своите обич и сили
дори и когато до смърт те боли,
с които чедата си мъртви посрещаш
във долини черни, които горчат
и вириш се в тях, дъх сетен усещаш
в прегръдка последна, дори да
мълчат...

Със росна иглика и здравец ги кичиш,
по пътя им вечен с любов ги
приспиваш,
простила по майчински, ти ги обичаш
и бавно, и дълго от болка умираш.

Ти майко-светице,
пред теб се прекланям,
старице почернена, свела глава,
пред твоята болка и скръб обещавам,
че аз ще остана... във теб да умра.

ОТ КАМЪКА НА БОГОРИДИ

На Стара Загора

Втъкан по пътя ти невидим
през пепел, ужаси и слава,
завет от камъка на Богориди
в сърцата носим. И остава.

Във пръстите, в молитви сплетен,
през тихите смирени длани,
до онзи миг на гняв безчетен
на черно, кърваво въстание,

със клетви от сърца безправни,
със знаме в пурпурна зора,
със вяра от предците славни
въстана ти... и изгоря.

Но ти не сложи черен кръст
по страшните, човешки клади,
надигна се... изправи ръст...
начало светло ни остави.

От камъка на Богориди
безсмъртен огън има в тебе.
Люлеят се тракийски ниви
и пее средногорски хребет.

Сега си светъл, многоброен.
Сред кестени и липов цвят
растеш, усмихваш се свободен.
И аз със теб, обичан град.

НОЩТА НА ПОСЛЕДНИЯ БОЙ

На Стара Загора

Тази нощ паметна, в кърви обляна
още е с мирис зловещ на барут,
с майчина скръб и вековната рана –
пепел от патос, от порив и смут.

Тази нощ носи заветите скрити,
вопли войнишки и мощни „Ура“,
куршуми оловни в челата забити
в битката свята за смърт-свобода.

Тази нощ свети със силния пламък
на млади животи в железни окови,
с цвета на спасеното, бойното знаме,
по-силно от всичките черни топове.

Тази нощ пази надежди крилати,
че слънце изгрява в небе синеоко,
устрема горд в опылченци сърцати,
развели победното знаме високо.

Нека живее във всеки потомък,
последната нощ със кървава следа,
с гласа на тръбата медено-звънък,
известил величаво: „Ура! Свобода!“.

И нека пробитото, кърваво знаме
в живота наш съдиш да бъде суров,
мерило достойно за чест и за памет,
клетва за дълг на свободен народ.

МОЯ ПРОЛЕТНА ЕСЕН

Моя пролетна есен,
моя есенна пролет,
отшумяваща песен
на последния полет,
мое цъфнало цвете
сред златни листа,

мой лъч, който свети
в непрогледна мъгла,
мой ябълков мирис
в натежалите дюли
и море с цвят на прис
зад притихнали дюни,

росна капка в тревата
сред жестока слана
и прегръдка на вятър
побеждаващ студа

и поток бързо бликнал,
без да знам откъде,
мой облак усмихнат
във мрачно небе,

моя пролетна есен,
моя есенна пролет,
отшумяваща песен
на последния полет...

ПАК Е МАЙ

Пак е май и живот разцъфтява
и мирише на пролет простора.
А пък аз... А пък аз остарявам
листопадно със бяла умора.

Пак е май и се раждат надежди.
Полетявам с мечти синеоки,
като слънчеви, шарени прежди
се преплитат в далечни посоки.

Пак е май и отприщва се песен
и блъбuka живот във недрата.
В моето тяло отдавна е есен,
но пък пролет цъфти във душата.

Из новата стихосбирка на
Искра ЕНЕВА «Безвременя», Изд.
«Лаген», 2020.

Меглена ПЕНЕВА

СЪТВОРЕНИЕ

Аз падаща звезда не съм видяла.
На пътя не намерих нито лев.
Аз цялата, ту черна, ту пък бяла
сама се сътворих с родилен рео!

Перцето, дете нежно ме погали
до косите си сама си го държаш.
На шията ми кротките корали
и тях сама си купиш, да, и тях.

И когато грейнах с пълен цвят,
изправила се - истинска жена -
чак тогава щедро този свят
с рога на изобилието ме заля!

* * *
“А душата ми пее :
Млада съм, още ми дай!”
Мой стих от 1992 г.

Аз помня, всичко цялх да искам
от този толкоз луд живот -
във жарки страсти да се плискам,
да късам сивия хомот!

Да грея във очите на дете,
да слизам в ада с ветровете,
да литвам с непокорните коне,
а после да позная греховете!

Души да тласкам към пороя мътен,
на гладния да дам парченце хляб,
и исках до мига си сетен
да изчувствам всичко в този свят!

И бързах вятъра да хвана,
да не изтърва троха живот.
Блажена бях, а после близък рани
и пак напред, и пак на ход!

***
Сега съм друга. Искан тишина.
Да къри нещо в кухнята ми мека.
Единствено ми стига ей това -
две ръце до мене и една пътека.

***
Не мога без тебе, море!
Без твоята дързост красива.
През две планини ме зове
твоят грохот и сила пенлива.

При тебе ставам Жена,
най-нежна, като пияната бяла,
И като мека морска вълна
всяко остро камъче дялам.

При тебе ставам Стихия
и непокорно руша вълнолома,
а щом всичко кално измия,
кротко изчезвам подир позрама.

Не мога без тебе, море!
При тебе е моята същност.
През две планини ме зове
домът ми - при теб съм си в къщи!

Лиляна АЛЕКСОВА

ЕСЕНЕН ЗАЛЕЗ

Грабва погледа ми старата река.
Всичко тук навява мъка.
Изсъхналите клони, старата върба
и патиците в хладната вода.

Кристално чист и сив е здрачът.
Слънцето в реката си играе,
облаците по небето скачат
и вятърът за тях нехае...

Без дрехи голи са дърветата сега.
И златна есен със килим покри
брега, земята, сухата трева...
И гаснат слънчеви лъчи...

БЕЛИ ПЕПЕРУДИ

На Коледа аз искам да съм в бяло.
Да се слея с този зимен, снежен ден,
да съм завита с бяло одеало
и да дойде принцът, влюбен в мен.

С червено вино чашите да чукнем
и Бъдникът догарящ да пропуква -
със звезди погледи със тебе
да замлъкнем

и сладка болка във сърцето
да разпуквам...

Навън се стелят бели пеперуди,
омагьосали са цялата земя.
Блестят подобно изумруди,
покрили хълмове, къшурки и поля...

НОЩ

Будна съм. Сестра съм на нощта.
И Вглеждам се в луната –
магическа и сребърна е тя,
облива ме от нея светлината.

Притихнала съм в мрака.
Сама съм - само със мечтите.
Че някъде любов ме чака,
споделям тихо със звездите...

ПОСЛЕДЕН ДЕН

Последен ден
от старата година.
Последен ден -
и той отмина.
Остават
спомени при мен -
усмихнат се
прекрасни мигове
за любовта.

Сърцето ми
е пълно с обич -
и с шепи
давам ви сега!

Да срещнем
Новата година
с надежди нови
и с най-новата мечта!

К Л Ю К А

желание да му се отдава. За разлика от
повечето жени, тя не имитираше пламен-
ни страсти, а всичко при нея бе честно и
красиво.

Понякога Ангелина му казваше, че
й се иска да си направят романтична
вечер; друг път го изненадваше. На него
и двата случая му бяха приятни, тъй
като го изпълваха с чувство, че е желан,
благодатно състояние, даряващо със сила
мускулите му и с любов сърцето му. Тези
изживявания нито веднъж не го сподохи-
ха при първия му брак, ето защо гледаше
на новата си половинка като на своята
четирилистна детелина.

Когато зрелите им тела утоляха жаждата
си, щастливата двойка продължаваше
своето съприкосновение като се понасяше
върху кристалните води на откровени
разговори, което насищаше с още по-го-
лям чар общото им време.

През един от тези вълшебни часове,
казвайки й с искрен глас, че новата й
прическа много я подмладява, Боянов
открито я погледна:

- Ани, ти толкова вкусно готвиш, а
Мариан знаеш ли какво говореше по
твой адрес?

- Че не съм прилежна домакиня -
тя се засмя, а в очите й трепна сни-
зходителното изражение на майка,
прошаваща дребен грях на палавото
си момче. - Смяташе, че като разпро-
странява подобни небивалици, около
мен няма да се навъртат ухажори.

Тонът й, лишен не само от злоба, а
дори и от раздражение, го възбихи.
Едновременно с това чувство, колкото
и да е странно, че починал човек може
да събуди ревност, тя, със стъпките на
котка, нахлу в душата му.

- Ани... - Исидор за минута замълча,
после продължи с леко
тревожен глас: - Въпреки
твоего обяснение, не мога
да проумея какво ви е
свързвало, та толкова
години сте живели...
щастливо, както ти си
споделяла?! Характерът
на починалия ти съпруг,
мир на праха му, беше с
доста трески за дялане. А
сте останали и без син или
дъщеря, заради които си е
заслужавало да му търпиш шуротните.

Жената го погледна с онези, неясни за
Боянов искри във вишневите й зеници,
и ласкаво му се усмихна:

- Съпни, Мариан си ербваше... И с
редки пръсти беше... Но винаги, когато
излезеше без мен, се връщаше с цветете в
ръката ... И очите му... така грееха ...

Ангелина едва чуто въздъхна и нежно
прокара ръка по смутеното лице на
Исидор, сякаш му се извиняваше, че
Мариан все още топли сърцето й.

ПенкаБАНГОВА

Ако мнението,
че любовта на съ-
пруга минава през корема му, е вярно, то
стопроцентово важеше за Исидор Боянов.
Петдесет и три годишният адвокат, с все
още гъста коса и младежка походка, не
признаваше дори пред себе си (защото
в неговите очи това би означавало - еле-
ментарна особа е!), че една от причините
да е силно привързан към жена си беше
умението й да готви толкова вкусно, та
ти се прискъва да си оближеш пръстите.
И всичко, дори най-обикновената салата,
обаятелната Ангелина Попвасилева му
поднасяше украсена с розички от морко-
ви, с дътелени ивици от зрял лук, което
събуждаше искрения му възторг. Вече
шест години живееха заедно, но той не се
бе наситил на тези й умения. И му беше
странно защо рано починалият й съпруг
наляво и надясно бе клокарствал, че
работата й в кухнята е за двойка. Боянов
недоумяваше как изцялата Ангелина е
живяла с този, според него, примитивен
мъж - световно неизвестен художник,
който вместо „вода“, казваше „водъ“. Ня-
мали са деца. Чудно! Какво ги е свързвало
?! Доколкото разбираше от лаконичните
й откровения, тя, собственичката на
преуспяваща туристическа агенция, го е
издържала. И в отплата Ма-
риан навсякъде, където се
отвореше дума за половин-
ката му, бе злословил, че е
капнава домакиня. А може
би е умеед майсторски да
задоволява страстите й...

Кристина БОЖАНОВА

ЛИСТОПАД

На есента премръзналите пръсти
отриват жълтите листа.
И с оголели клони се прекръстват
липи и кестени сега.

Защо й е на есента тъгата –
навярно плаче за това,
че лятото превзе ятата
и днес на юг отлитат пак...

Обичам да заравям стъпките
в опадалите листи аз,
да гледам техните прегръдки
по тротоара и оградата край нас...

Ще мине зимата, и пролетни
дърветата ще се свестят,
и нови листчета прохождащи
по клоните ще се родят.

На воля приказки ще шепнат -
за слънце и за пълнолуние.
Те знаят – имат преброено време,
и затова сега лудуват...

МОРЕ

По пясъка след лятото остават
пера от чайки, миди

и следи от стъпки.
Рибарите и ден, и нощ не се отказват
да чакат улов.

А вълните – да се блъскаат
на есенното равноденствие в деня...

Морето ми напева ласкаво
предания за кораби и ладни,
на дъното заспали...

*Владимир Димитров -
Майстора , Пролет*

Морето... Есенно невъзмутимо...
Нехаещо за земните ни страсти...
Морето учи ни да се обичаме,
но заличава стъпките по пясъка!
Най-после го прегърнах нежно,
поне за малко то да ме погали...
Поредвах му се. И сбогувах се със него.
До следващото лято ли?...

А няма нищо по-красиво от морето,
и няма нищо по-лечимо за душата,
по-ласкаво и по-гальовно няма,
когато се разпада светлината
на мънички блестящи диаманти
по синята повърхност на морето –
от пияната му раждат се рапани,
и раковини, и русалки, и поеми!

ПЪЛНОЛУНИЕ

През клоните на кестена надничат
в прозореца ми кръглата луна.
Намига, закачливо ми предрича,
че някой ден натам ще полетя...

Крилете ми навярно ще заякнат,
ще стигна с тях до кратера студен,
а после ще се слея с теб душата ми
и ще открие вечния рефрен,

за който някога мечтаех силно,
а нямаше ги думите дори.
Днес част от тях дочувам тихо,
а другите отлитат призори...

Не, няма никога да разберем навярно
кога ще станем пак небесни гарвани,
и кой ни е заселил на Земята -
да пожиеем... после да забравим...

ГОДИНАТА

Зъбното колело на съдбата
направи още един оборот.
Дали е спирала, или пък – пропаст?
Кой да ти каже?
Аз съм само биоробот.

Приказката се оказа хорър.
Малката тайна – голям въпрос.
Очакването не е Коледа –
добротата е ценност. Не е мост.

Има предопределение.
Създа, записана в звездите.
Който въярва в пясъчните видения,
той намира съкровища в дните!

КОВИД 2021

И няма мърдане...
Поробват цялото човечество...
А ние пред мониторите сме закотвени...
Не е забавно.
Сянката на Третата война - Студената,
сега ще бъде затымнена
от Четвъртата –
Биологичната,
която вече е във ход.
Но хората нехаят,
с парцалчета се пазят
от невидим враг,
за който само чували са...
А войната (необявената)
бушува.
Предсказано е,
че ще има Знак на Сатаната...
И невъзможно е (дали?)
да се спасим...
Тогава?

ТРАГИКАТА НА БЪЛГАРСКОТО ЖИВЕЕНЕ В КНИГАТА НА ИВАНКА ДЕНЕВА „ЕНИГМАТА НА ВРЕМЕТО“

Шилияна ДРАГНЕВА

Не трябва да ни изненадва създаването от Иванка ДЕНЕВА на драматургични произведения, след като познаваме театралните рецензии, обзорите ѝ и „Искри от храма на Мелпомена: мъдра книга, изследваща „театъра на прехода“. С новите драми Ив. Денева се нареди по достоен начин в семплата редица на български автори, създали забележителни творби в трите литературни рода, оглавявана от патриарха ѝ Иван Вазов. Драматичните различни пътища в историческата съдба на народа, страданията и незарасналите душевни рани на отделната личност, са в центъра на художествената вселена, сътворена от авторката, затова откриваме тематична, образно-емоционална и стилистична близост между разказите, новелите и драмите ѝ. Но новостъздадените творби са подчинени на изискванията на драматургията с външните и вътрешни конфликти, живите диалози, психологически убедителни поведенчески избори на героите, с автентичността на обстановка и лексиката.

С първата драма от пет действия започва пътуването на журналиста Мартинюв през „паметта на времето“: към срещи с различни човешки съдби, откровения, равновесия и прозрения за грехове и загуби, за любов и дълг. Героите вървят към себе си и другите, към истината, мъдростта и... вечността. Пътят – неистовият път през чудото-Живот, откриваме във всички творби, като сърешива на авторското мироздание. Нравствените непреходни послания от драмите на Ив. Денева определят избора и на заглавията, и оформянето на корицата – с обгорената, но жива гора, празния дом-пенелище и Пътя между тях. Те са ключ към загадката (енигмата) на Времето – категория, помагача ни да подредим събитията в живота, но несъществуваща във Вселената. За Човека от произведенията ѝ, за болките и загубите няма минало. Той ги носи в съзнанието и чувствата, възкресява всеки отминал момент на мъка или радост, анализира и преосмисля: едновременно е във вчерашния, днешния и бъдния ден, за който гради планове и мечтае. Няма граници в мислата между тях и това хармонизира земното съществуване на героите с космическия порядък и всевечните закони на всемира. Затова и съкровените мигове от миналото на персонажите са показани в отделни явления на много от драмите и тази композиционна особеност помага да се разбере житейската им съдба, психическо състояние, емоционалните подбуди на поведение и душевно страдание.

До края на живота си баба Благуна

преживява страшната нощ, когато търси труповите на синовете и съпруга си – участници в горянското движение, за да ги препогрее. (“Паметта на времето”) Всяка дума в сцената е на непоносима болка, за която няма лек, и като жарава обгаря душата на майката-страдалница. Не е по-лесно на Владан, останал без дом и препитание, неможещ да забрави мъртвата си съпруга. Затрогваща е случката от миналото, когато се опитва да вдъхне надежда и сили на болната, обгрижвайки я със състрадание и любов. (“Владан и Баша”) В друга драма са интересни явленията със случаи от детството на подсъдимия Паско: прекомерната възискателност на майката спира полета на детската люлка и вярата, че хвърчилото може да достигне слънцето; убива волята на момчето, себизията и откривателския му дух. „Децата трябва да мечтаят!”, мисли бащата, а родителката със забраните си ги обезмисли. (И дори в името на момчето е закодирана липсата на дръзновение, самостоятелност и копнежи. (“Отвъд чертата”)

Поради идейно-тематичната си близост драмите в „Енигмата на времето“ се възприемат като цикъл с широк пространствено-времеви хоризонт и показват многоликостта на живота. Различните човешки съдби изграждат автентична и печална картина на българското живеене от средата на 50-те години на XX век – и до наши дни. В обезлюденото балканско село останалите неколкоцина старци сами копаят последното си ложе и скърбят за заминалите си в далечни земи деца. Добросърдечната, гриеща се за двамата болни мъже баба Милица, пада обезсилена и мъртва до подготовения от самата нея свой гроб. Възрастни хора, останали без дом, намират утеха и блага дума в старчески дом. Децата им – новобогатши, изгнаници парите в Бог – арогантни и нагли, бързат да ги отстранят от живота си, като баба Шинка ги характеризира: „Срама нямат от нищо днешните. А такъв, дете мандалото на вътрешната му порта е паднало – отпипни го! Съвест изгубиха, съве-е-ест!“ Директорката Борнишева (отново значещо име!) лекува душевните им рани, бори се с безпаричието и безхаберните на общинари и погребални агенти-лешояди: да осигури достойно погребение на починалите. („Паметта на времето“)

Мизерията интелектуалци намират в пансион „Рай“. Разочарованите им от света и живота прозира в тематиката на лекциите в театралния курс, който води актьорът Волошин: „Хамлет – това сме ние!“ А скромният „орач на словесната нива“ Китанов се възмущава от групата съвременни писатели-кариеристи и сребролюбци, „представящи лицето на българската литература пред света“. Убийството на управителката на приюта и присвояването на парите ѝ превръща „земния рай“ в ад... („Пансион на края на света“) Кражбите, психическото и физическото насилие над личността обединяват тематично много от драмите. Никой не обгрижва болните в „Дом-а за жени с психически увреждания“: условията са потресавашни, насилието над здравата Аналия, намерила подслон там, довежда проверяващи от „Лекари без граници“, журналисти, представител на „Амнести интернешънъл“ и социален работник. Но най-категорична е обществената присъда за директорката и обслужващия персонал, издадена от разговарящите селски жени. („Покруса“) В драмата „Гледецът на Бога“ хората жалят красивата, образована Фанка, която губи разсъдък след смъртта на насилината си десетгодишна сестричка и удавената им, в придошлата река, майка. Показана е трагичната съдба на девойката, от която децата се плашат

и бягат („от лудата“) с викове, като на подобни подигравки, унижение и проклятия е подложен и гърбавият Гатьо. А човешката душа е ранима и се пречупва, не можейки да се залепи – и за изумление на овчарите клетникът се обесва... („Паметта на времето“) В драмата „Противостояния“ драматургичното действие ни пренася на гранична застана, където доброволно е заминал младеж-мечтател, идеалист и поет. От скука, невежество и духовна нищета старите войници издевателстват над него: нахлуват с грубост и подигравки в „светая светих“ на душата му и не зачитат чистотата на неговите чувства; погават достойнството с психическо и физическо насилие, убивайки живеца и светлите пориви на сърцето, с което предизвикват самоубийството му...

Творбите в книгата на драматурга Иванка Денева „Енигмата на времето“ подтикат към сериозни размисли за бездушието на обществото ни, загубило чувство за човешка съпричастност, състрадание и отзивчивост. То не приема различия, тъйче слабия и не търпи про-способности. Нерядко непокорните и дръзовените намират препитание си край кофите за смет. До загубилия дом, рей и съпруга Владан застава и доцент Чилев – в конкуренция с тайфа клошари – за изхвърлените хранителни огризки... Останал без лабораторията си, гневен за синекурните службички на различни величия и заради закостенялостта в управлението на научните среди, той все още не е загубил крехката надежда, че промяната в общество-политическия живот ще се събдне. Но дали ще се събудят сетивата и ще трепнат душите пред страданието и волята на циганката Баша: „Всички хора са братя!“, когато Владан е убит с неприязън и мъст?! Болка раждат словата на дядо Курти: „Милостта не намира вече полог в душите!“ Сякаш чуваме ново продължение на риданието на Йордан Герака от повестта на Елин-Пелин „Герациите“: „Любовта бяга от човешките сърца“... Сто години след творбата му, драмите на Иванка Денева показват, че отново сме в безпътна, овълчаване и отродяване, съпътствани и от обезлюдяване и просия...

Въздействието на пиесите на писателката се дължи на психологическата достоверност в поведението на главните и епизодичните герои, на автентичните конфликти и ситуирането на действието. Словото е убедително, използвано умело и виртуозно овладяно. То се докосва и обхваща всички възможни лексикални пластове, без следа от фалш. Селексите жени (в автобуса, магазина или на улицата) намират за всяка ситуация и човешка постъпка най-точните думи: на съчувствие или укор, осъждане и насмешка. Диалозите са искрени и изречени без притворство, а присъдите – съхранили древни морални ценности. „Няма щастие, ако сторил зло!“, учи игуменката страдащите, потърсели в светата манастирска обител лек за тялото и душата. А мислите на отец Калов носят светлината на духовните учители на човечеството: откровения за греха, покаянието и прошката, за вярата и любовта – опора на човека в житейските неслоди. Библиейски мъдрите думи на свещениците помагат на писателя Секулов, измъчван дълго от чувството за вина, че е влюбен в съпругата на брат си. С нежност, възхита и красиви слова той извайва образа ѝ и бленува за нея. Любов, морал и дълг разпъват душата му, но разбира, че трябва да си прости и заживее в мир със себе си. Душата на клисарката Керана също намира трудно омипротворение, усетила духовна сила да прости на съпруга си, потърсил любов и щастие при друга. Съдбата на двамата потвърждава вярата

на майка Тереза, че „... няма по-голям дар от прошката“. („Копнения“) Пред подобни изпитни попада и студентката Дария, влюбена в приятеля на сестра си и станала неволна виновник за смъртта му. Равновесетката и самопознание тя достига в разговорите с психиатър, взела и решение как да продължи живота си след жестокия урок. („Покаяние“)

Не са малко и хората на изкуството и интелектуалците-герои в някои от драмите на Иванка Денева. Те се възлунват от музика, литература, театър, живопис или наука и от вечните проблеми на живота; от връзката между „човека-история-Времето“, а понятията из различни сфери на знанието изпъстрят речта им. Художникът Дулев чувства, че иззад дърветата го гледа „космическият разум“, а приятелят му се диви на природата, „на която Бог е наспорил хубости“... („Гледецът на Бога“) Други лексикални пластове използва войникът-поет в стиховете и писмата. Там словото омагьосва с красотата си, трепти от мечтание, любов и грижовност към близките, от възхита и отдалечност на творчеството.

Сполучливи и значещи са имената на героите и прякорите на епизодичните герои: овчарите, войниците, секачите и др. Поетично са назовани села, реки и местности. Впечатляват с лексикалното богатство ремарките към всяко действие на пиесите. Освен, че са точни, ясни и изчерпателни, те въздействат с образността и емоционалността на изказа.

С многобройните си достойнства драмите в „Енигмата на времето“ изграждат реалистична картина на болеуващото ни общество. Показват актуалните социални, общество-политически и културни катаклизми на ежедневието, но и внушават вечни, непреходни добродетели и морална чистота. Страданията смиряват, възвисяват духа, укрепват вярата и волята и Човекът продължава по житейския си друм по-силен. Останалият без крак Добрик заключава: „Кат“ баят хляб е корав тоя живот, ама е сладък, че се дава веднаж и макар е един крак – трябва да го живееш йш! И с аршина, който сам си си отмерил... Всеки човек е една рана!“ („Паметта на времето“). Драматургът Иванка Денева открива и показва болките, за да проникне светлината в душите, да не допусне омразата да помрачи умовите, разпалвайки любовта и божията искра, която носим, останали човечеи...

Според Джон Стайнбек „Дългът на писателя е да издига, да извисява, да насърчава!“ Подобно разбиране за мисията на твореца е възхвалявало и писателката при създаването на драмите в „Енигмата на времето“. Те утвърждават любовта като най-истинска опора за съвременника в пътя му към осъществяване на мечтите; насърчават дръзовенното, творчеството и светлите пориви; възхваляват за добротворство, съпричастност и събщност. В разказа си „Тъмен герой“ (1891 г.) Иван Вазов пише: „Аз бих желал, щото в нашите училища да се въведе нова наука – за човеколюбието“. И завършва с изречението: „Няма ли кой да основе партия на милосърдието?!“ Видно е, че писателката Иванка Денева с творчеството си продължава най-прогресивните и хуманни идеи на българските литературни класици. Пиесите ѝ са актуални – с мъдри послания и обогатяват тематично и лексикално съвременната българска драматургия. От таква творби обществото ни има належаща потребност в трудните, смутни и напрегнати делнини.

Драмите очакват театралните дейци и сцените, да да достигнат до повече хора: да събудят съвести и просветлят души и умове. От нас Времето въпне духовно израстване и проява на висши човешки добродетели.

Николай СЕМЕРДЖИЕВ

***

На Емил Койчев

Залитащ клисарю,
с камбана на рамо,
единствен ти дръзна
да запратиш диаманта си
по високите тонове
и превърна камбанарията-лудница в
опера.
Ревяха победоносни слонове.
Избухвах китове.
После стана тъмно, стръмно и
писъчно.
Птицата-Болка!
Птицата-Болка!

ЖИТИЕ

Последният светец
не се натрапи никому;
не излъга, не открадна,
не преспа с чужда жена,
не намрази, не отмъсти
и умря усмихнат,
без някой да рабере,
че е съществувал.

***

Всичко, свързано със тебе, свети.
Всеки нерв трепти във мене. Ти си
чудото, което смътно чаках
да ме излекува и пречисти.

Помниш ли, когато ти го казах
и от тебе бликна Светлината.
Можех вече да лекувам с длани
и да тичам слънчев по водата.

Непораснал и суфоричен
милвам гълъбите на гласа ти...

„РОДЕН НА ВЕЛИКДЕН“ – НОВ РОМАН НА БОЙКА АСИОВА

Радка ПЕНЧЕВА

Писала съм и друг път за книгите на писателката Бойка АСИОВА. За мен тя е един от най-стойностните ни съвременни писатели. Автор е на книги с публицистика, документалистика, проза. Такива са сборниците с разкази „Мъжко може“ и „Лудовица“, романи-те „Яловата вдовица“, „Вълчицата излиза привечер“ и др. Романът „Яловата вдовица“ е преведен на немски и турски език, носителят е на наградата „Николай Хайтов“.

Новият роман на Бойка АСИОВА не ни изненадва. Той отново ни връща в „красивата долина“, където се срещаме с жителите ѝ. Рабието е разтревожена, че възрастната ѝ съседка бере душа няколко дни и не може да си иде спокойно от този свят, а се мъчи нечовешки. Идва ѝ наум благородно да излъжат умиращата жена, че нейния внук Липето/Филип/се е върнал. Жената не вижда и не разбира измамата. Така душата ѝ напуска тялото, успокоена, че е дочакала внука си. После Рабието пита свещеника дали това е грях и той ѝ успокоява, че не е, защото са помогнали на старциата в пътя ѝ в отвъдното.

След тази прелюдия Б.Асимова ни запознава с интересния живот на Филип Благов/ф/, внук на старциата. Останал е сирак от Илинденско-преображенското въстание от 1903г., баща му е бил убит, а майка му е мъртва. В тяхното градче идва ирландския благородник и филантроп Пийърс О Махони. Той взема със себе си Филип да го отгледа и възпита в сиропиталището му в София. Той отваря още едно сиропиталище в Битоля и се грижи за сираци от въстанието. Авторката ни запознава със семейството на татко Махони, дошъл в България през Цариград с жена си. Прави ни съпричастни на неделните служби, на които води децата, обличени в дебърска носия, в православния храм. Така те израстват под неговото крило и се подготвят за живота. Пийърс О Махони не е единственият

британски благородник, който помага и обща българите. Писателят Валентин Караманчев споменава като българолюбци в книгата си „Брашнен чувал“ лорд Гладстон, леди Емили Странфорд – благодетелка на Батак, Перущица и Брацигово след Априлското въстание от 1876г., кореспондента на „Таймс“ Мактахан, журналиста Джеймс Баучер, също кореспондент на „Таймс“, погребан зад стените на Рилския манастир и увековечен в картината на Мърквичка „Ръченица“, майор Франк Томсън, а в ново време писателката Мерсия Макдермот. Всички те идват в България не по заповед на английската корона, а като доброволци и филантропи.

Филип Благоф има кръщелно свидетелство, в което пише, че е роден на Великден. Израства като старателен ученик и дори има предложение да стане богослов и да израсне в църковната иерархия лично от цар Фердинанд. Но момчето отказва, защото иска да учи медицина. Татко Махони го отвежда в ирландския колеж Тринити, където завършва и става лекар. Специализира специалност „уши, нос и гърло“. Започва работа при ирландски лекар, който го експлоатира. По това време се влюбва

СЪЗРЯВАНЕ

Спомняш ли си, че като дете
паднах в краката ти и се обяхих
за твоя предан рицар?
Шут ли бях
или смешник от весел панаир
на колене в праха като стоях
и канех те със мен в далечен мир?
Дете ли бях
или прозях това,
което днес дойде –
лицемерие със смях да другаруват
и липсват моите светове.
Шпагата ми оттогава
премята майка ми
от скрин във скрин

РОДНО ОГНИЩЕ

“Бащино огнище не оставяй
стари обичай не презирай”
Г.С.Раковски

Стари дървени къщи
под черни покриви плочници.
Ниски, малки дюкянчета
с бледи портрети
на избити самотници.

Ябълки
високо над сайвантите,
бистри чешми,
звънлива вода...
мили мои бледи литографии,
мое родно огнище!
Все тъй ли
при теб ще се връщам
и по друма
ще блъскам с чужденците?
Все тъй ли ще бърша
издайна сълза?
Моя стяха дървена,
моя незнайна съдба!
Мой път дълг
през дълбоки води
и безкрайни гори...
Мой час късен,
все пред чужди врати!вини?!
Сутрин горчи във устата
вчера неказана дума.
Само кроткия съм на децата
ме връщат отново на друма.
Тъжно е,
тъжно е всичко във мене.
Как се пречупих в тихата буря,
та се смея,
когато бям ме обзема,
а на когото мразя - шепна,

Дружество за приятелство със СССР, защото никога не забравя славянските си корени. По-късно се връща в Европа и решава да посети родината си. Тя вече е променена. Отива в „красивата долина“, среща се с единствената си оцеляла от въстанието сестра и своите близки. Среща се и с Враница – „яловата вдовица“, също възпитаница на татко Махони, с която се наричат побачими. Романът завършва с тъгата на главния герой, че ходейки по света, толкова късно се връща в България.

Такъв е този космополитен сюжет, който не пропуска отделните моменти от живота на Филип. Навсякъде, преди да отиде в Кения, където потърси работа, хората прочитат, че не е британски поданик, а чужденец. Голямо постижение за авторката са разсъжденията на Филип защо татко Махони създава сиропиталищата? Дали и той не е научил нещо от освободителните борби за Македония, които знания да приложи в борбата за независимост на родината му Ирландия. С грижите си за Филип му осигурява интересен и ползотворен живот на космополит. И все пак в края на романа той се връща в родината си. Авторката е разделила отделните части на книгата си по думи на библейска молитва: „...помилуй нас...“, „...да бъде Твоята воля...“, „...и не въведи нас в изкушение...“, „...и място светло, в място знамено, в място прохладно, където няма никаква болка...“, „Дойдете да се покаяем!“. В последната шеста част на книгата „...човека по свой образ“ са поместени стари фотографии от архива на авторката на героите и техните прототипи в книгата, които образи оживяват пред нас.

Чрез живота на своя герой авторката ни прави съпричастни към големите събития в света по времето на романовото действие, показва ни интересни места и хора, обогатява познанията ни за XX столетие. Мисля, че тази книга е интересна с екзотиката и приключенията на един интересен българин.

БЯЛАТА ЛАПА

Слав ДЕЛИСЛАВОВ

Старецът беше същият. Всъщност, той съвсем не беше толкова стар, колкото изглеждаше. Но тази бяла коса и бяла брада му лепваха поне десетина години над действителните, които едва ли бяха повече от шейсетина. А и самотата си беше казала думата. И кучето уж беше същото, а се оказа, че не е. Заслушах се в историята, макар че в началото не ми беше интересно, но разбрах, че на Стареца му се говори – нали толкова рядко има с кого да приказва.

- Намерих ги двечките пред вратата една вечер, връщайки се от гората. Някой от близкия квартал в града е тръгнал да ги дави в реката. После му е дожаляло, или пък е сметнал, че не е нужно да си слага грях на душата, като може да ги остави пред чужда порта. Пак може да бъдат затрити животинките, но не той ще е убиецът. Скоро разбрах, че двете кученца съвсем не са мъничета, защото взеха бързо да наедоряват, а след половин година един хляб вече не им стигаше на ден. Излезе, че са от оная порода, дето й викат „Балканско гонче“, а тя си е направо българска, като каракачанките. Налагаше се обаче да разкарам едното, че ми натежаха много на масрафа. Но кое от двете да е. Избрах да оставя това, дето все се умилкваше и мотаеше в краката ми. Вързах другото и го отведох навътре в гората. Там го напъдих доста грубичко. Въпреки това то ме последва и на няколко пъти отново го разкарвах. Седмици наред го чувах да лае и да висе край къщата. Понякога ме ядосваше с това негово виене, защото се знае, че не е на хубаво, когато висе куче. Братчето му, на което започнах да викам „Домашното“, напротив на очакванията ми, не тъгуваше, дори като че ли бе доволно от случилото се – нали всичкото ядене оставаше за него. Даже се озлоби на изгоненото – колчем

го зърнеш, освирепяваше от злобенлай. Явно разбираше желанието ми и се стареше да ми се подмаже, абе, явно си рабобенничеше по свой начин. През следващата година „Бялата лапа“ все по-рядко се мяркаше пред очите ми, но кой знае защо някакси го усещах. Казах „Бялата лапа“, защото едната му лапа беше бяла и само по това ги различавах с брат му. Домашното също започна да скитори, но за храна винаги се връщаше навреме.

Междувременно бездомните в гората бяха станали твърде много – цяла глутница. Гладът ги правеше зли, дори свирепи. След един дъжд излязох в околността за гъби и охлюви. Домашното дойде мен. След около час глутницата се появи изневиделица и ми се нахвърлиха песове. В страховното меле, обграден отвсякъде, изтървах тоягата. Краката ми се преплетоха о високата трева и се озовах на земята, в очакване на страшното нахапване. Тогава моето куче застана до мене. Стръвта на бездомните се пренесе от мен към кучето ми. То, милото, се мяташе на всички страни, хапеше нападателите мълчливо, че нямаше време ни да се озъби, ни да залае. Но те бяха много – поне пет-шест освирепели песа. Повалиха го на земята, окървавено цялото. Но аз вече се бях изправил и докопал тоягата. Стоварих я на гърба на най-свирепото, което се мъчеше да забие зъби в шията на моето. Просна се замаяно, но бързо се изправи и хукна да бяга. Сигурно им беше тарторът, защото и останалите го последваха. Както и да е, криво-ляво ги прогоних.

Тогава се обърнах към зверски нахпаното мое куче. То лежеше в кръв, нямаше сили дори да висе от болка, но все пак дишаше. Едната му лапа бе странно изметната настрана и разкъсана. Когато го взех на ръце, се втрещих – лапата беше бяла. Изгоненото!!! От Домашното нямаше дори и следа, сигурно още в

началото бе офейкало. Значи ме е бранило изгоненото. Това, което от време на време се навърташе около дома, но и когато не го виждах, усещах, че е някъде наблизо. Наистина така е било.

Отнесох го на ръце, бръщолевейки му някакви ободрителни приказки, пък и благодарствени думи и в гласа ми като че ли се смесваха и обич, и тъга, и вина. Да, най-много вина.

Оздравя. „Мина му като на куче“, дето се вика – за три седмици го изправих. Ех, накуцваше много силно, но няма да го водя на киноложки изложби, а за другар ми е нужен. То и затова оживя милото, да се пазим един друг, да другаруваме. А пък още там, край гората, всичко ми стана много ясно след сражението Домашното е останало при мене заради хляба, а не от любов. Истински ме е обичало „Бялата лапа“. Обичало ме е до саможертва и с готовност да прощава. Но не е било в природата му да се подмазва.

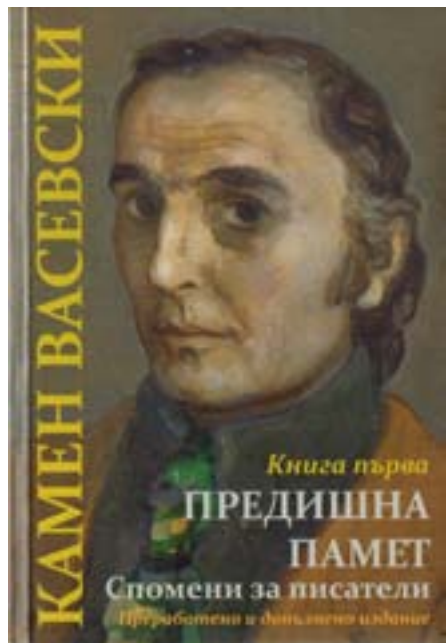
На това място Старецът спря, запали цигара, замисли се и въздишайки, допълни:

- Та, лъжем се понякога в оценките си. Често някаква случайност ни отваря очите. И е хубаво, много е хубаво, ако това стане навреме – завърши разказа си Старецът. После се обърна към легналото наблизо куче и извика:

- Ей, смелчага, ела тука!

Силно накуцвайки, „Бялата лапа“ дойде и легна в краката на Стареца, който започна да го гали.

Погалих го и аз и дълго време си мислех за грешките, които често правим в оценките и преценките си. В оценките и преценките, които правим не за кучетата, а за хората. Защото в живота я ти се случи да попаднеш сред кучешка глутница в края на гората, я не. Но в човешка глутница няма как да не попаднеш. И дано преди това вярно да си преценил кой е покрай теб заради хляба и кой от обич и вяност.

КАМЕН ВАСЕВСКИ НА 85 ГОДИНИ

ПРЕДИШНА ПАМЕТ

Така е озаглавил своя двутамен мемоарен труд писателят Камен Васевски. От десетилетия познат на читателите като поет, белетрист, изследовател и журналист, с новата си книга той заема свое собствено място в българската мемоаристика. Авторът споделя как като студент първокурсник, дебютирал наскоро в литературния печат успешно, попада в засадъчната и респектиращата столична писателска общност. На младия творец хрумва да документира своите нови познания, срещи, литературни приятелства.

От приятно занимание хрумването става страст, нещо повече, то се превръща в лично задължение, в мисия. Това не са просто документирани лични срещи, разговори, разменени писма, Васевски се позволява и на други автори, критици, литературни изследователи, съвременници и така мемоарите се разгръщат в литературни портрети на български писатели, изпили с любов, с преклонение пред точността на фактите, на истината, съхранявайки в тях и духа на времето. В двата тома, имащи близо 1600 страници – нещо без прецедент, са поместени 70 портрети на наши писатели. Едно дело, в което е вложен повече от двадесет години тежък труд, проявен е характер, висок професионализъм. Днешни и утрешни изследователи на миналото на българската художествена словесност и хора с по-широки интереси към нея, имат за свой пътеводител към отшумели епохи двутомника „Предишна памет“ и с благодарност ще поменават името на Камен Васевски: Да живей!

Думите за книгата и за автора стъпки Борислав БОЙЧЕВ

МИХАИЛ ТОШКОВ НА 90 ГОДИНИ

ШОПСКА ПЕСЕН,
късна есен,
джип хвърчи по магистралата.
Джипът – бесен – малко втресен
от ковидус налетял го.

А шофьорът си подсвирква
в бъдещето средоточен:
„От Искаро му изскочи
един змей крилати,
Свети Георги го прескочи
со великопедо – педо-о-о!“

Няма лъжа, няма истина,
отреща се зададе ламя троетглава,
ем отровна, ем разлистена,
обляна в яйца жълтозеленикави,
разпъкнали по магистралата.

Първа глава – адвокатска,
втора глава – ваятелска,
трета глава – бабичанска,
обръснати,
голи,
с очи лъснати,
с ръце разпишолени...

„Шефе, я напускай джипа, трябва му поправка:
моторът му – болен, хрипкав, трябва му оставка!“

Тупа – лупа,
кратка схватка,
ламята триглава
вместо огън заизригва
яйчна суроватка.

„ОСТАВКА !“ –
изписали са я по фланелките си
кърпета яки, космати.
Същества – плакати
от разни клубове футболни изпратени.
Оставка на мин-председател,
на оглавен прокурор,
на униформен президент,
на радиоводещи, на теле-миски,
на некадърни леви и десни глисти
и разни други „исти“...
Оставка на всички,
които за власт се боричкат
(радеви, бойковци, ниновци, маноловци,
бойкикевци, бабикянци, пишманскулптори,
и разни други прелитащи
от един цвят на друг птички.)

„Заставка!“ –
пред щитовете полицейски застават
червеноноктести дами
на токчета високи,
над бедрата с къси полички,
просват на наветата кукла-министър
дупчат я с игли, поливат я с ракния,
вързват някакви съдбовни възелчета –
правят „вуду магия“.

„Наставка!“
към всичко умислено,
усмихнато весело зло,
начумерено яростно добро,
което се катери по светофара,
окачва на зеленото му око бесилю,
а червеното се свлича на паважа в безсилие.

„Приставка!“
Не падат набелязаните,
не си отиват – остават.
Открон се зърното.
Под полата на държавата
разстлаха плявата –
ще я палят...

„Засби тия оставки.
Нека глави си кинат –
казва шопа Вуте на Нане –
айде твоего моме
на мойо син да пристане,
та на люта ракния и на яко хоро
да се фанем!“

„Време е облечените във власт мутри
да ни освободят от себе си!“
Нино...

„И ДА ПОЕМЕМ НИЕ ТАЯ ВЛАСТ,
да я очистим от безвластното,
да окънем народа в шастие,
да му се оправят зъбите,
за да може да хапе,
да има отново рабфаковци,

а не онлайн образование,
да интегрираме ромите,
да им оийчиме баниците,
та да няма „алоизманинци“
и разни други нахалници,
които ни бъркат в джобовете
чак до дъното на дробовете,
да няма бедни пенсионери –
те да заемат креслата на банкерите,
да не пращаме децата си да учат
на Запад,
а да се върнат у нас
и с оскъдното да се напалат,
да няма много партии, а само една,
която с тояга да ни отпрати
към по-светла бъднина,
да няма дълги магистралаи, а по-къси,
та с носни кърни да ги трием –
да не са мръснии,
да има стопроцентови гласуващи,
които от всичко да разбират,
да не мислят много за политика,
а в себе си да се натикват,
та както по Татово време
в семейство по три деца да никнат
и тогава увеличената нация
да мисли за по-широка териториална
демокрация...”

Е, и?

Мутрите оплюти и огазени
към обществените тоалетни се разгръчват,
разсъбличат от себе си властта
и... се освобождават!

P.S. Както всичко оставено само на вода
и свободата, и каквато и да е мисъл
се захаросват, разлагат се
и се вмирсват.

Адрес: 6003 Ст.Загора, ул.Хр. Ботев 4

Главен редактор: Йордан АТАНАСОВ
тел: 042/649-110, GSM 0888790135
Редактори: Румен СТОЯНОВ, Иван БОЧЕВ
Красимира БОЖАНОВА
Издател: ИЧ „Даскал Петър Иванов“
e-mail: lit_glas@abv.bg
Интернет страница: literaturenglas.com
IBAN: BG14 UNCR 7630 1074 863390 BIC: UNCRBGSF
УниКредит Булбанк Стара Загора
Печат: „ЛИТЕРА ПРИНТ“ АД - Стара Загора

Не се връщат и не се редактират материали!
Абонамент - само в редакцията

Хорхе Луис БОРХЕС

Из „Творецът“ (1960 г.)

ДЕЛИЯ ЕЛЕНА САН МАРКО

Сбогувахме се на един от ъглите на Онсе. Прекосих улицата и погледнах към теб; ти се беше обърнала и ми махна за сбогом.

Река от коли и хора течеше между нас; беше пет част от един обикновен следобед; как можех да знам, че тази река е тъжният, преодолимиият Ахерон?

Повече не се видяхме, а след година ти беше мъртва.

И сега аз търся този спомен и се вглеждам в него, и ми се струва, че той е лъжлив и че зад онова обикновено сбогуване се е криела безкрайната раздяла.

Снощи не излязох да се разходя след вечеря и за да си обясня всичко това, препрочетох последния урок, който Платон влага в устата на своя учител. Прочетох, че душата се освобождава, когато умре тялото.

И сега не знам къде е истината: дали в днешното злокобно тълкуване или в безобидното сбогуване.

Защото, ако душите не умират, съвсем естествено е те да се разделят без патос.

Сбогуването е отрицание на раздялата, то значи: „Днес се преструваме, че се разделяме, но утре ще се видим.“ Хората са измислили сбогуването, защото – тъй или иначе – знаят, че са безсмъртни, макар и да се смятат немилотни и случайни.

Делия, някой ден – край коя ли река? – ние ще продължим този несигурен диалог и ще се запитаме дали в един град, изгубен в една равнина, сме били някога Борхес и Делия.

СЮЖЕТЪТ

Като връх на ужаса Цезар, притиснат до една статуя от нетърпеливите ножове на приятелите си, вижда сред лицата и остритата Марк Юний Брут, своя питомец или може би син, престава да се брани и възкликва; „И ти ли, сине мой!“

Шекспир и Кеведо подхващат този по-гъртителен вик.

Съдбата обича повторенията, вариациите, симетрията; деветнадесет века по-късно някъде на юг в провинция Буенос Айрес един гуачо, рухвайки на земята, познава своя храненик и с благ укор и вяло удивление му каза (тези думи трябва да се чуят, а не да се четат): „Ех, момче!“

Убиват го и той не разбира, че умира, за да се повтори една сцена.

ПРЕВРАЩЕНИЯ

В един коридор видях стрелка, която сочеше някаква посока, и си помислих, че тоя безобиден знак е бил някога предмет от желязо, неотклонимо и смъртоносно оръжие, което пронизвало плътта на хора и лъвовете и помрачило слънцето при Термопилите, и дало на Харалд Сигурдарсон завинаги шест фута английска земя.

Скоро след това ми показаха снимка на унгарски конник, навито ласо опасваше гърдите на коня му. Разбрах, че ласото, което преди е летяло по въздуха и е улавяло биковите из пасищата, сега е само пицна украса на празничната сбура.

В Западните гробища видях рунически кръст, издялан от червен мрамор; рамената

му бяха извити, разширени в краищата и опасани от кръг. Този стегнат и ограничен от всички страни кръст символизираше другия, със свободни рамена, който на свой ред символизира разнятието, охуленото от Лукиан „гнусно приспособление“, на което търпя мъки един бог.

Кръст, ласо и стрела, древни оръдия на човека, днес принизени или въздигнати до символи; не зная защо ме изпълват с такова възхищение, след като на земята няма нищо, което забравата да не изтрие и паметта да не изопачи, след като никой не знае в какво ще го преобрази бъдещето.

ПРИТЧА ЗА СЕРВАНТЕС И ДОН КИХОТ

Отегчен от своята Испания, един стар войник на краля потърсил утеха в необхватните пространства на Ариосто, в она лунна долина, където се намира времето, пропилявано в сънищата, и в златния идол на Мохамед, задигнат от Монталбан.

Смеййки се добродушно на себе си, той измислил един наивен човек, който се побъркал от четене на небивалици и тръгнал да търси чудеса и подвизи в прозаични места, наречени Тобосо и Монтнел.

Победен от действителността, от Испания, Дон Кихот умрял в родното си село около 1614 година. Не живял дълго след него и Мигел де Сервантес.

И за двамата, сънуващия и сънувания, целият този сюжет се свеждал до противопоставянето на два свята: въображаемия свят на рицарските романи и делничния и обикновен свят на седемнадесети век.

Те дори не подозирали, че в края на краищата времето ще изгладя това противоречие, не подозирали, че и Ла Манча, и Монтнел, и мъришавият рицар ще станат за бъдните поколения толкова поетични, колкото пътешествията на Синдбад Мореплавателя или необхватните пространства на Ариосто.

Защото литературата започва от мита и свършва с мит.

БОРХЕС И АЗ

Всичко се случва на другия, на Борхес. Аз се разхождам из Буенос Айрес и спирам, вече почти машинално, да погледам арката над някой вход и решетъчната му врата; за Борхес научавам от пресата и виждам името му в някой списък на преподаватели или в някой биографичен речник. Обичам пясъчните часовници, географските карти, печатните издания от осемнадесети век, етимологическите изследвания, вкуса на кафето и прозата на Стивънсън; другият споделя моите увлечения, но някак суетно, и това ги превръща в актьорски пози. Би било пресилено да твърдя, че враждуваме; аз живея, аз продължавам да живея, за да може Борхес да измисля своята литература, и тази литература оправдава моето съществуване. На драго сърце признавам: той успя да напише някои силни страници, но и тези страници няма да ме спасят, защото хубавото в тях не принадлежи нито на него, нито на другия, а е част от езика и традицията. И така аз съм осъден да изчезна безвъзвратно и само някоя частица от мен ще оцелее може би в другия. Малко по малко му отстъпвам всичко, макар че знам порочия му навик да изопачава и преувеличава. Спиноза смята, че всяко нещо се стреми да пребъде такова, каквото е; камъкът иска вечно да бъде камък, а тигърът – тигър. Аз съм обречен да остана Борхес, а не аз (ако изобщо съм някой), но себе си откривам по малко в неговите книги, отколкото в много други или в нестихващите звуци на някоя китара. Преди години опитах да се освободя от него и смених митологията на предградията с игрите с времето и безкрайността, но сега и тези игри са на Борхес и аз трябва да измислям нови неща. Затова животът ми е бягство и всичко губя, и всичко принадлежи на забравата или на другия.

Не знам кой от двамата пише тази страница...

Превод: Анна ЗЛАТКОВА

НЕПОЗНАТИЯТ МАЙКЪЛ АРЛЪН

(Роденият в Русе английски писател очаква своя български издател)

Днес мнозина знаят кой е Елиас Канети, дори са чели забележителните му мемоари „Спасеният език“, както и повечето от неговите книги. На русенска сцена са поставени с успех трите му пиеси. Но на малцина е известно, че най-европейският ни град е дал на света още един прочут писател. Доста различен от философа Канети и известен повече в Америка, отколкото в Европа, а у нас все още непереведен. Става дума за Майкъл Арлън с рожденото име Дикран Куюмджиян, появил се на белия свят преди 125 години, на 16 ноември 1895, под знака на Скорпиона, в дунавската ни столица, в дома на богатия търговец Саркис Куюмджиян, чието семейство пристига в България през 1892 след поредица от турски зверства над арменците в Цариград...

През 1913, след като завършва средното си образование в елитен колеж в Манчестър и учи известно време медицина, младият Дикран Куюмджиян решава да замине за английската столица и да стане писател. Търговията не го влече. Родителите му не са съгласни, но не го спират в начинанието му. Започва да работи като журналист в едно лондонско списание за арменската диаспора. Приема псевдонима Майкъл Арлън. През 1920 година, когато е 25-годишен, вече издава първия си роман, приет радушно от английската критика. Следват още няколко книги, главно исторически и сатирични романи, част от тях повлияни от сатирата на Дефо, Суифт и Лорънс Сърни и готиката на Мери Шели и нейния зловещ Франкенщайн. Става много популярен, добре приет от лондонското висше общество и от събратята си по перо. През 1922 година получава британско гражданство и узаконява името си, Майкъл Арлън. Сред пет години е вече на корицата на брой на списание „ТАЙМ“, което е вече признак на голямо уважение и популярност.

Води светски живот, среща се със знаменитости като Ърнест Хемингуей, който го признава за свой единствен достоен конкурент в прозата, със Скот Фитцджералд (той споменава името му в романа си „Великият Гетсби“), артисти от Лондон и Холивуд. Става дори прототип на един от героите на Дейвид Хърбърт Лорънс в прочутия му скандален и забраняван роман „Любовникът на лейди Чатърли“ (1928). Започва да пише фантастични и криминални романи, които се радват на голям успех.

През 1924 г. излиза най- прочутият му белетристичен опус, романът „Зелената шапка“, истински бестселър с много издания в голям тираж. Пет години след първото, бива филмиран с участието на великата ГРЕТА ГАРБО. Номиниран е за „Оскар“. По това време, през летния сезон, писателят живее във Франция, курорта Кан, където пише и води интензивен светски живот, увлича се по тениса и голфа. Карьерата му върви блестящо, но постепенно започват проблемите. В началото на 40-те години в Англия се заражда ксенофобия, подозирани са всички чужденци, особено по-известните и след като разбира, че за него и за семейството му в Лондон вече няма бъдеще, Майкъл Арлън емигрира

заедно със съпругата си, гръцката графиня Аталанта и двете им деца в Щатите.

Установява се в Ню Йорк. Спира да пише (последният му роман „Летящият холандец“ излиза през 1939 година в Лондон) и решава да заживее спокойно със семейството си, като ограничава контактите си с обществото. Междувременно, все пак, подписва договор с Метро Голдуин Майер, Холивуд като сценарист, но написва 26 сценария, като шест от тях са по негови романи. В някои

от тях участват звезди от Хеди Ламар, Бети Дейвис, Уилям Пауър и Джордж Брент. Но скоро се разделя с литературата. Просто решава да се откаже от писането. В мемоарната си книга „Моят брат Евелин и други профили“ неговият

Грета ГАРБО във филма „Зелената шапка“

приятел, писателят Алек Уайт пише: „Той се отказа напълно доброволно от литературата в името на един спокоен и приятен живот между семейството си, което обожаваше и добрите ресторанти в Ню Йорк. Вътрешната му потребност да пише беше изчезнала – не намираше смисъл в това. Той можеше да бъде себе си по-лесно, като всъщност не пише...“

През 1956 година се разболява от рак и умира, когато е на 61 години. По това време големият Алфред Хичкок филмира неговия разказ „Господинът от Америка“.

За разлика от своя прочут съгражданин Елиас Канети, който е живял много по малко от него в Русе, но се е чувствал русенец, Майкъл Арлън никога не е говорил за родното си място и България. Просто е избягвал да коментира произхода си... Номиниран е за Нобелова награда.

Интересно е, че синът на Майкъл Арлън, Майкъл Джей Арлън (роден 1930) също е известен английски писател, при това четен и издаван, оценен високо от критиката, автор на редица книги, част от тях, удостоени с престижни награди, като „Пътуване до Арарат“ (1975). В нея той представя живота на баща си и неговото упорито желание да се разграничи от арменската диаспора като страх да не бъде неприет от консервативното и трудно приемащото чужденците, английско общество. Да забрави трагичните събития от историята на своите родители и предци, жертви на турското варварство по време на Арменския геноцид. В тази силна, майсторски написана книга Майкъл Джей Арлън, наследил без съмнение таланта на баща си, поставя родовата история на фона на арменската национална съдба по един вълнуващ, силно въздействащ на читателя начин.

Огнян СТАМБОЛИЕВ